

NIEUWE BIJDRAGE

TOT DE KENNIS DER

ICHTHYOLOGISCHE FAUNA

VAN

TERNATE EN HALMAHEIRA (GILOLO).

DOOR

Dr. P. BLEEKER.

In April 1853 ontving ik eene verzameling visschen van Ternate en Halmaheira door de welwillendheid van den heer C. F. GOLDMAN, resident van Ternate, aan wien de wetenschap reeds verpligting heeft door eene verzameling visschen van Timor, beschreven in den derden jaargang van het Natuurkundig tijdschrift voor Nederlandsch Indië. De vischsoorten van Ternate en Halmaheira, bovenbedoeld, waren voorzien van opschriften, welke aanduiden het eiland, waarbij zij gevangen waren, doch deze opschriften grootendeels van de visschen losgeraakt zijnde, is het mij voor meerdere soorten niet mogelijk geweest te bepalen of zij van Ternate of wel van Halmaheira afkomstig zijn. Deze onzekerheid is echter voor de geographische verbreiding der visschen van weinig nadeel, daar de Halmaheirasche visschen, gevangen zijnde bij Sindangole, op de westkust van Halmaheira en in de zeeëngte, welke Ternate van Halmaheira scheidt,

gerustelijk beschouwd kunnen worden als tot de fauna van Ternate te behooren.

De soorten, welke ik met zekerheid kan bepalen als van Halmaheira afkomstig en de eerste, welke met zekerheid als *Halmaheirasche* bekend gemaakt worden en alle ook bij Ternate voorkomen zijn:

1. Apogon macropterus K. v. H.	6. Seomber loo CV.
2. Sphyaena Commersonii CV.	7. Amphisile scutata Cuv.
3. » obtusata CV.	8. Clupeoïdes macassariensis Blkr.
4. Upeneus trifasciatus CV.	9. Solegnathus Blochii Blkr.
5. Caesio coerulaureus Lacép.	

In mijne Bijdrage tot de kennis der ichthyologische fauna van Ternate, opgenomen in het 4e deel van het Natuurkundig Tijdschrift voor Nederlandsch Indië, bragt ik het aantal bekende Ternataansche visschen op 56. De verzameling van den heer GOLDMAN bevat 53 soorten t. w.

1. Apogon macropterus K. v. H. = 19.	Caesio coerulaureus Lacép.
Geteh Ternat.	20. Chaetodon virescens CV.
2. Plectropoma maculatum CV.	21. » oxycephalus Blkr.
3. Mesoprion fulviflamma Blkr.	22. Zanclus cornutus CV.
4. » lineolatus Blkr.	23. Pempheris oualensis CV.
5. Holocentrum sammara CV.	24. Pimelepterus ternatensis Blkr.
6. Myripristis parvidens CV?	25. Seomber loo CV.
7. Sphyaena Commersonii CV.	26. Chorinemus sancti Petri CV.
8. » obtusata CV.	27. Selar boops Blkr. = Caranx boöps CV.
9. Polynemus kuru Blkr.	28. Carangoïdes hemigymnostethus Blkr.
10. Upeneus trifasciatus CV.	29. » blepharis Blkr.
11. » Russellii CV.	30. Amphacanthus dorsalis CV.
12. Mulloïdes vanicolensis Blkr. = U-	31. » doliatus CV.
peneus vanicolensis CV.	32. Atherina duodecimalis CV.
13. » flavolineatus Blkr. = U-	33. Echeneis neucrates L.
peneus flavolineatus CV.	34. Amphiprion chrysargurus Richards.
14. Platycephalus isacanthus CV.	35. Pomacentrus nematopterus Blkr.
15. Pterois volitans CV. = Oyo ban-	36. Glyphisodon rahti CV.
dera vel Ui sidi Ternat.	37. Cossyphus macrodon Blkr.
16. Diagramma Goldmanni Blkr.	38. Julis (Halichoeres) Harloffii Blkr.
17. » Lessonii CV.	39. » (») Schwarzii Blkr.
18. Heterognathodon xanthopleura Blkr.	

40. <i>Searus Quoyi</i> CV.	43. <i>Saurida nebulosa</i> CV.
41. <i>Amphisile scutata</i> Cuv.	49. <i>Diodon punctatus</i> Cuv.
42. <i>Fistularia immaculata</i> Commers.	50. <i>Balistes lineatus</i> CV.
43. <i>Polypterichthys Valentini</i> Blkr.	51. <i>Monacanthus Cantoris</i> Blkr.
44. <i>Belone cylindrica</i> Blkr.	52. <i>Syngnathus fasciatus</i> Gray = <i>Syngnathus haematopterus</i> Blkr.
45. <i>Hemiramphus Commersonii</i> CV.	53. <i>Solegnathus Blochii</i> Blkr. = <i>Syngnathoides Blochii</i> Blkr.
46. <i>Harengula moluccensis</i> Blkr.	
47. <i>Clupeoides macassariensis</i> Blkr. = Make Ternat.	

Slechts 10 dezer soorten zijn vermeld in de boven aangehaalde bijdrage over de ichthyologie van Ternate, zoodat niet minder dan 43 er van nieuw zijn voor de kennis dier vischfauna en het aantal bekende species van daar thans op 100 is gebracht, t. w.

1. *Cheilodipterus quinquelineatus* CV. Nat. T. N. Ind. III p. 253.
2. *Apogon koilomatodon* Blkr. *ibid.* IV p. 134.
3. » *macropterus* K. v. H. Verh. B. Gen. XXII Percoïd.
4. *Serranus pardalis* Blkr. *ibid.*
5. » *horridus* K. v. H. *ibid.*
6. » *microprius* Blkr. Nat. T. N. Ind. III p. 552.
7. *Plectropoma maculatum* CV. Verh. B. Gen. XXII Perc.
8. *Mesoprion amboinensis* Blkr. Nat. T. N. Ind. III p. 259.
9. » *chrysotaenia* Blkr. *ibid.* III p. 259.
10. » *decussatus* CV. Verh. B. Gen. XXII Percoïd.
11. » *fulviflamma* Blkr. Nat. T. N. Ind. III p. 553.
12. » *lineolatus* Blkr. Verh. Bat. Gen. XXII Perc.
13. *Therapon servus* CV. *ibid.*
14. *Holocentrum sammara* CV. Nat. T. N. Ind. III p. 555.
15. *Myripristis parvidens* CV? *ibid.* III p. 260.
16. » *pralinus* CV. *ibid.* II p. 234.
17. *Sphyræna Commersonii* CV. Verh. B. Gen. XXII Perc.
18. » *obtusata* CV. *ibid.*
19. *Polynemus kuru* Blkr.
20. *Upeneus barberinoïdes* Blkr. Nat. T. N. Ind. III p. 262.
21. » *Russellii* CV. Verh. Bat. Gen. XXII Perc.
22. » *trifasciatus* CV. Nat. T. N. Ind. II p. 237.
23. *Mulloïdes flavolineatus* Blkr. *ibid.* III p. 697.
24. » *vanicolensis* Blkr. = *Upeneus vanicolensis* CV.
25. *Dactylopterus orientalis* CV. Nat. T. N. Ind. III p. 264.
26. *Pterois volitans* CV. Verh. Bat. Gen. XXII Sclerop.

27. *Platycephalus isacanthus* CV. Nat. T. N. Ind. II p. 481, III p. 63.
28. *Synanceia brachio* CV. Verh. Bat. Gen. XXII Sclerop.
29. *Diagramma Goldmanni* Blkr.
30. » *Lessonii* CV. Nat. T. N. Ind. IV p. 463.
31. *Scolopsides monogramma* K. v. H. Verh. Bat. Gen. XXIII Sciaen.
32. *Heterognathodon bifasciatus* Blkr. *ibid.*
33. » *xanthopleura* Blkr. *ibid.*
34. *Caesio coerulaureus* Lacép. *ibid.* XXIII Maen.
35. *Chaetodon baronessa* CV. Nat. T. N. Ind. II p. 239.
36. » *Kleinii* CV.
37. » *oligacanthus* Blkr. Verh. Bat. Gen. XXIII Chaetod.
38. » *oxycephalus* Blkr.
39. » *princeps* CV. Verh. Bat. Gen. XXIII, Chaetod.
40. » *virescens* CV. *ibid.*
41. » *vittatus* Bl. Schn. *ibid.*
42. *Zanclus cornutus* CV. *ibid.*
43. *Pempheris ovalensis* CV. Nat. T. N. Ind. II p. 242.
44. *Pimlepterus ternatensis* Blkr.
45. *Scomber loo* CV. Verh. Bat. Gen. XXIV Makr.
46. *Chorinemus sancti Petri* CV. *ibid.*
47. *Selar boops* Blkr. *ibid.*
48. » *torvus* Blkr. *ibid.*
49. *Carangoides blepharis* Blkr. *ibid.*
50. » *hemigymnostethus* Blkr. *ibid.* Nat. T. N. Ind. I p. 364.
51. *Gnathanodon speciosus* Blkr. Verh. Bat. Gen. XXIV Makr.
52. *Amphacanthus cyanoaenia* Blkr. (1).
53. » *doliatus* CV.
54. » *dorsalis* CV. Verh. Bat. Gen. XXIII Teuth.
55. » *vulpinus* Schleg. Müll. Nat. T. N. Ind. IV p. 135.
56. *Atherina duodecimalis* CV. *ibid.* II p. 485.
57. *Petroskirtes Temminckii* Blkr. *ibid.* II p. 243.
58. » *Thepassii* Blkr. *ibid.* IV p. 136.
59. *Echeneis neucrates* L. Verh. Bat. Gen. XXIV Chir. etc.
60. *Amphiprion chrysargurus* Richards. (s. nom. *Amph. xanthurus* Blkr. *ne* CV.) *ibid.* III p. 560.
61. *Pomacentrus katunko* Blkr. *ibid.* III p. 169.
62. » *moluccensis* Blkr. *ibid.* IV p. 118.

---

(1) Deze soort ontving ik van Amboina, doch eene gebrekkige afbeelding er van, door het lid der natuurkundige commissie FORSTEN nagelaten en te Ternate vervaardigd, doet mij ontwaren, dat de soort ook bij Ternate voorkomt.

63. *Pomacentrus nematopterus* Blkr. *ibid.* III p. 285.
64. » *notophthalmus* Blkr. *ibid.* IV p. 137.
65. *Daseyllus aruanus* CV. *ibid.* II p. 247.
66. *Glyphisodon rahti* CV. *ibid.* III p. 237.
67. » *Schlegelii* Blkr. *ibid.* IV p. 133.
68. » *ternatensis* Blkr. *ibid.* IV p. 137.
69. » *trifasciatus* Blkr. *Verh. B. Gen. XXI Labr. Cten.*
70. *Heliases fraenatus* CV? *Nat. T. N. Ind.* III p. 710.
71. » *xanthochir* Blkr. *ibid.* II p. 248.
72. *Cossyphus macrodon* Blkr. *Verh. Bat. Gen. XXII Gladsch. Labr.*
73. *Cheilio hemichrysos* CV. *Nat. T. N. Ind.* II p. 255.
74. *Julis (Halichoeres) binotopsis* Blkr. *ibid.* III p. 170.
75. » (») *bandanensis* Blkr. *ibid.* II p. 254.
76. » (») *Harloffii* Blkr. *Verh. Bat. Gen. XXII Gladsch. Labr.*
77. » (») *kalosoma* Blkr. *Nat. T. N. Ind.* III p. 289.
78. » (») *Schwarzii* Blkr. *Verh. Bat. Gen. XXII Ichth. Bali.*
79. *Scarus janthochir* Blkr. *Nat. T. N. Ind.* IV p. 139.
80. » *Quoyi* CV.
81. *Amphisile scutata* Cuv. *Nat. T. N. Ind.* II p. 245.
82. *Polypterichthys Valentini* Blkr.
83. *Fisularia immaculata* Comm. *Nat. T. N. Ind.* III p. 281.
84. *Belone cylindrica* Blkr. *Verh. Bat. Gen. XXIV Snoek.*
85. *Hemiramphus Commersonii* CV. *ibid.*
86. » *Russellii* CV. *ibid.*
87. *Exocoëtus mento* CV. *ibid.*
88. *Clupeoides macassariensis* Blkr. *ibid.* XXIV Haring. *N. T. N. Ind.*
III p. 772.
89. *Harengula moluccensis* Blkr.
90. *Spratelloides argyrotaenia* Blkr. *Verh. B. Gen. XXIV. Haring. Nat. T.*
N. Ind. III p. 775.
91. *Saurida nebulosa* CV. *Nat. T. N. Ind.* III p. 292.
92. *Tetraodon papua* Blkr. *Verh. Bat. Gen. XXIV Blootk.*
93. » *virgatus* Richards. *ibid.* *Nat. T. N. Ind.* III p. 299.
94. *Diodon punctatus* Cuv. *Verh. Bat. Gen. XXIV Blootk.*
95. *Balistes lineatus* CV. *ibid.* XXIV Balist.
96. » *praslinus* Lacép. *ibid.*
97. *Monacanthus Cantoris* Blkr. *ibid.* *Nat. T. N. Ind.* III p. 30.
98. » *tomentosus* Cuv. *Verh. Bat. Gen. XXIV Balist.*
99. *Syngnathus fasciatus* Gray = *Syngnathus haematopterus* Blkr. *Nat. T.*
N. Ind. II p. 259.
100. *Solegnathus Blochii* Blkr. = *Syngnathoides Blochii* Blkr. *ibid.* II p. 259.

DESCRIPTIONES SPECIERUM DIAGNOSTICAE.

PERCOÏDEI.

Polynemus kuru Blkr.

Polynem. corpore oblongo compresso, altitudine $4\frac{1}{2}$ circiter in ejus longitudine, latitudine $2\frac{3}{4}$ ad $2\frac{1}{2}$ in ejus altitudine; capite 5 circiter in longitudine corporis, paulo longiore quam alto; oculis diametro $3\frac{1}{2}$ circiter in longitudine capitis; linea rostro-frontali supra oculos convexiuscula; rostro prominente rotundato; maxilla superiore inferiore longiore, longe post oculum desinente 2 ad 2 et paulo in longitudine capitis; praepoperculo angulato angulo membranaceo postice denticulato denticulo inferiore ceteris majore; operculo acuto postice membranaceo; squamis lateribus 60 p. m. in serie longitudinali; vesica natatoria magna; pinna dorsali spinosa tota ejus longitudine a dorsali 2^a remota, acuta, dorsali radiosa multo humiliore, spina 3^a ceteris longiore corpore multo humiliore; pinnis dorsali radiosa analique acutis emarginatis, dorsali anali multo altiore corpore non vel vix humiliore; pectoralibus acutis capite brevioribus; radiis pectoralibus liberis 6 superiore ceteris longiore anum attingente vel subattingente; ventralibus acutis pectoralibus paulo brevioribus; spina ventrali spinae dorsali 5^{ae} circiter opposita; caudali lobis valde acutis superiore longiore $3\frac{1}{2}$ circiter in longitudine corporis; colore corpore superne flavescente inferne margaritaceo vittis longitudinalibus fuscescente-olivaceis p. m. 18; macula humerali nulla; pinnis griseo-vel fuscescente-violaceis, dorsali radiosa, anali et caudali basi flavescens, pectoralibus et ventralibus postice flavescens; dorsalibus nigro marginatis.

B. 7. D. 8—1/13 vel 1/14. P. 16 + 6 solitar. V. 1/5. A. 3/11 vel 3/12. C. 15 vel 17 et lat. brev.

Habit. Ternate, in mari.

Longitudo 2 speciminum 125''' et 280'''.

Aanm. Deze soort beantwoordt vrij goed aan de korte beschrijving van *Polynemus sexfilis* CV. (Poiss. VII p. 387) doch kan deze niet zijn, omdat *Polynemus sexfilis* CV. geene zwemblaas bezit. De beschrijving van CUVIER van *Polynemus sexfi-*

lis gaat te weinig in bijzonderheden, om ook welligt bestaande andere verschillen met boven beschrevene soort daarnaar te beoordeelen. *Polynemus kuru* Blkr. is ingelijks zeer na verwant aan *Polynemus Pfeifferi* Blkr. (Nat. Tijdschr. N. Ind. IV p. 249), doch deze heeft de bovenkaak korter, ongeveer 48 schubben op eene overlangsche rei, de rugvinnen van ongeveer gelijke hoogte, minder stralen in rug-, aars- en borstvinnen, reiken de langste borststraden tot op de aarsvin enz. *Koeroe* is de Maleische naam (te Batavia) voor alle soorten van *Polynemus*.

MULLOÏDEI.

Mulloïdes vanicolensis Blkr.

Mulloïd. corpore elongato compresso, altitudine 5 circiter in ejus longitudine, latitudine $1\frac{1}{2}$ circiter in ejus altitudine; capite $4\frac{1}{2}$ circiter in longitudine corporis; altitudine capitis $1\frac{1}{2}$ ad $1\frac{3}{4}$ in ejus longitudine; linea rostro-frontali fronte valde convexa rostro declivi rectiuscula; linea interoculari valde convexa; oculis diametro 3 circiter in longitudine capitis; rostro oculo vix longiore; osse suborbitali angulo oris oculi diametro non altiore; dentibus utraque maxilla pluriseriatis parvis serie externa seriebus internis majoribus; maxillis aequalibus, superiore oculo vix majore paulo ante oculum desinente, 3 fere in longitudine capitis; praeoperculo subrectangulo angulo rotundato; operculo spinulis 2 inferiore longiore acuta; cirris inframaxillaribus praeoperculi marginem posteriorem attingentibus; osse scapulari spina nulla; linea laterali arborescente; squamis lateribus 35 p. m. in serie longitudinali; pinna dorsali corpore paulo humiliore, dorsali radiosa multo altiore, acuta, spinis 1^a et 2^a subaequalibus spinis ceteris longioribus; dorsali radiosa et anali altitudine aequalibus corpore duplo fere humilioribus, angulatis, vix emarginatis; pectoralibus et ventralibus sub basi pectoralium insertis acutis $6\frac{1}{2}$ circiter, caudali profunde incisa lobis acutissimis superiore longiore $4\frac{1}{2}$ circiter in longitudine corporis; colore corpore rubro-violascente, pinnis fuscescente-flavo; pinna caudali postice fuscescente.

B. 4. D. $7 - 1/3$ vel $1/9$. P. $2/14$. V. $1/5$. A. $2/6$ vel $2/7$. C. 15 et lat. brev.

Synon. *Upeneus vanicolensis* CV. Poiss. VII p. 391.

Upénéus de Vanicolo CV. Poiss. VII p. 391.

Habit. Ternate, in mari.

Longitudo speciminis unici 205'''.

Aanm. Deze soort is na verwant aan *Mulloïdes flavolineatus* Blkr. (*Upeneus flavolineatus* CV.) doch deze heeft het profiel veel spitsler, het voorhoofd plat, de bovenkaak betrekkelijk korter, de oogen kleiner. *Mulloïdes zeylonicus* Blkr. (*Upeneus zeylonicus* CV.) heeft ongeveer dezelfde kleur van ligchaam en vinnen, doch de kindraden veel korter, het profiel platter, het ligchaam ranker enz. Bij *Mulloïdes japonicus* Blkr. (*Upeneus japonicus* CV.) zou het os scapulare met een doortje gewapend zijn even als het operkel. *Mulloïdes vanicolensis* is in het aangehaalde werk slechts kortelijk aangeduid.

SCIAENOÏDEI.

Diagramma Goldmanni Blkr.

Diagramm. corpore oblongo compresso, altitudine $3\frac{2}{3}$ circiter in ejus longitudine, latitudine $2\frac{1}{3}$ circiter in ejus altitudine; capite obtuso valde convexo $4\frac{1}{2}$ circiter in longitudine corporis, aequae alto circiter ac longo; linea rostro-frontali rostro valde declivi rectiuscula; oculis diametro 3 circiter in longitudine capitis; osse suborbitali oculi diametro humiliore; maxilla superiore inferiore longiore sub oculi limbo anteriore desinente; dentibus maxillis serie externa conicis aequalibus dentibus seriebus internis majoribus; maxilla inferiore poris 6 maxime conspicuis; praeoperculo subrectangulo angulo rotundato, margine posteriore non emarginato; squamis lateribus 65 ad 70 p. m. in serie longitudinali; pinnis dorsali et anali radios obtusis rotundatis, dorsali radiosa dorsali spinosa altiore et anali humiliore; dorsali spinosa spinis 3^a et 4^a ceteris longioribus corpore triplo fere humilioribus; pectoralibus acutiusculis et ventralibus acutis 5 fere, caudali truncata vix convexa $5\frac{1}{2}$ circiter in longitudine corporis; anali spina 2^a spina 3^a paulo, spina 1^a plus triplo longiore; colore corpore pinnisque flavo; corpore fasciis longitudinalibus obliquis nigricante-fuscis coeruleo marginatis 10 vel 11, fascia 1^a linea dorsi media nucha incipiente et basi spinae dorsi 4^{ae} desinente; 2^a vertice incipiente et basi media dorsalis spinosae desinente; 3^a fronte incipiente et spinas dorsales posteriores attingente; 4^a 5^a et 6^a oculo-dorsalibus radios dorsales medios attingentibus; 7^a suboculo-dorsali radios dorsales posteriores attingente; 8 suboculo-caudali; 9^a maxillo-caudali; 10^a ventrali; pinna dorsali superne late nigro marginata medio maculis rotundis nigricante-fuscis in seriem longitudinalem dispositis; pectoralibus aurantiacis basi superne macula magna sanguinea; anali caudalique maculis nigricante-fuscis rotundis sparsis.

B. 6. D. 12/19 vel 12/20. P. 2/15. V. 1/5. A. 3/7 vel 3/8. C. 17 et lat. brev.

Synon. *Radja bau* Indig. Ternat.

Habit. Ternato, in mari.

Longitudo speciminis unici 243'''.

Aanm. Deze soort, na verwant aan *Diagramma lineatum* CV, *Diagramma Lessonii* CV, *Diagramma Blochii* CV. en *Diagramma Sebae* Blkr., is herkenbaar aan het schuinsche verloop der vrij talrijke banden des ligchaams, aan het ongeband zijn der staartvin, aan de groote bloedroode vlek op de basis der borstvin enz.

CHAETODONTOÏDEI.

Chaetodon oxycephalus Blkr.

Chaetod. corpore disciformi, diametro dorso-ventrali $2\frac{1}{2}$ circiter in longitudine corporis; capite valde acuto $3\frac{2}{3}$ circiter in longitudine corporis; oculis diametro $4\frac{1}{2}$ circiter in longitudine capitis; linea rostro-dorsali capite valde concava nucha convexa lineae rostro-ventrali longitudine aequali vel subaequali; rostro acuto squamoso; praeoperculo leviter denticulato; squamis lateribus 28 p. m. in serie longitudinali; pinnis dorsali et anali obtusis rotundatis, dorsali spinosa spinis posticis spinis ceteris longioribus; pectoralibus acute rotundatis et ventralibus acutis 5 circiter, caudali extensa convexa $6\frac{1}{2}$ circiter in longitudine corporis; colore corpore antice flavo postice aurantiaco; fascia oculari oculo latiore violaceo-nigra fronte cum fascia lateris oppositi unita; rostro antice et labiis violaceo-nigris; nucha macula magna $\wedge$ formi violaceo-nigra; lateribus vittis transversis 25 p. m. violaceis parum obliquis; dorso postice fascia valde lata obliqua posteriore parte pinnae dorsalis spinosae incipiente et cauda desinente; pinnis pectoralibus ventralibusque flavis, ceteris aurantiacis; dorsali radiosa vittis 3 longitudinalibus curvatis, superiore et inferiore violaceo-nigris in caudam et pinnam analem descendantibus, media rubro-violacea; caudali marginem posteriorem versus vitta transversa fusca.

B. 6. D. 12/24 vel 12/25. P. 2/13. V. 1/5. A. 3/20 vel 3/21. C. 17 et lat. brev.

Habit. Ternate, in mari.

Longitudo speciminis unici 187'''.

Aanm. *Chaetodon lineolatus* QG. (dezelfde als *Chaetodon lunatus* Ehrb. CV.) is aan de bovenbeschrevene soort zeer na

verwant, doch heeft de rug- en aarsviennen hoekig en behalve den breeden rugband geene bandjes op de rugvin, alsmede D. 12/27. A. 3/22 enz. De drie overlansche gekromde rugvinsbanden, de nekvlek, het spitse profiel, de talrijke dwarsche eenigzins schuinsche violette zijbandjes enz. doen *Chaetodon oxycephalus* gemakkelijk herkennen.

Pimelepterus ternatensis Blkr.

Pimelept. corpore oblongo compresso, altitudine 3 circiter in ejus longitudine, latitudine 3 circiter in ejus altitudine; capite obtuso convexo $4\frac{2}{3}$ in longitudine corporis, aequo alto circiter ac longo; fronte squamosa; oculis diametro 3 et paulo in longitudine capitis; linea interoculari convexa; linea rostro-dorsali linea rostro-ventrali longiore; dentibus maxillis serie externa apice cuneiformibus maxilla superiore p. m. 32, maxilla inferiore p. m. 24, seriebus internis maxilla superiore setosis maxilla inferiore vix conspicuis; dentibus vomerinis, palatinis, pterygoïdeis lingualibusque minimis in thurmas oblongas et rotundatas collocatis, thurmis lingualibus apici linguae approximatis subrotundis geminis; praecoperculo rotundato denticulato; squamis etenoïdeis lateribus 60 p. m. in serie longitudinali; pinna dorsali parte spinosa parte radiosa paulo humilioris spinis mediis spinis ceteris longioribus, spina 1^a spina ultima plus triplo brevioris; parte radiosa antice obtusa postice acutangula; pectoralibus acutiusculis ventralibus acutis paulo longioribus 7 fere, caudali emarginata lobis acutis 4 et paulo in longitudine corporis; anali antice obtusa postice acutangula; colore corpore griseo-viridi vittis plus quam 20 longitudinalibus viridi-fuscis; pinnis violaceo-fusciscentibus.

B. 7. D. 11/14 vel 11/15. P. 2/18. V. 1/5. A. 3/13 vel 3/14. C. 17 et lat. brev.

Habit. Ternate, in mari.

Longitudo speciminis unici 182'''.

Aann. Deze soort kan ik tot geene der mij bekende terugbrengen. Zij moet zeer na verwant zijn aan *Pimelepterus marciac* QG., welks hoogte echter slechts $2\frac{2}{3}$ maal in zijne lengte zou gaan en welke meer dan 70 schubben op eene overlansche rei zou hebben. In mijne beschrijving van *Pimelepterus altipinnis* CV. (Nat. T. N. Ind. III p. 727) is als drukfout ingeslopen „B. 6” in plaats van „B. 7.” alsmede „linea interoculari convexa linea rostro-ventrali longiore” in plaats „van linea interoculari convexa; linea rostro-dorsali linea rostroventrali longiore”.

TEUTHIDES.

Amphacanthus doliatus CV. Poiss. X p. 96. Valenc.
Règn. anim. éd. de luxe, Poiss. tab. 71 fig. 1.

Amphac. corpore oblongo compresso, altitudine $2\frac{3}{4}$ circiter in ejus longitudine, latitudine $3\frac{3}{4}$ circiter in ejus altitudine; capite obtuso convexo 5 et paulo in longitudine corporis, aequo alto circiter ac longo; linea rostro-frontali convexa; fronte parum convexa; orbitis antice prominentibus; oculis diametro 3 circiter in longitudine capitis maxima parte in dimidio capitis posteriore sitis; rostro obtuso absque maxillis oculo non vel vix longiore; osse suborbitali angulo oris oculi diametro humiliore; maxilla superiore prominente minus ejus longitudine ante oculum desinente; dentibus maxillis acutis aequalibus infra apicem apice accessorio munitis; operculo, praeoperculo et osse humerali valde striatis; squamis parvis bene conspicuis; pinna dorsali partem spinosam inter et radiosam emarginata, spinis mediocribus, mediis ceteris longioribus $2\frac{1}{2}$ circiter in altitudine corporis, spina 1^a spinis posterioribus minus duplo brevior; dorsali radiosa spinosa altiore rotundata; pectoralibus acutis $5\frac{3}{4}$, ventralibus acutis $7\frac{3}{4}$, caudali emarginata angulis acuta $4\frac{1}{2}$ circiter in longitudine corporis; anali spinis posterioribus spinis dorsalibus mediis subaequalibus, parte radiosa parte spinosa altiore rotundata; colore corpore pinnisque aurantiaco; corpore vittis numerosis transversis undulatis coeruleis pluribus superne vitta transversa coerulea unitis; vittis coeruleis fronte rostroque transversis, operculo reticulatis, genis et regione thoracica obliquis, cauda longitudinalibus; radiis pinnae pectoralis et analis et radio ventrali 1° fusciscentibus.

B. 5. D. 1 proc. + $13/10$ vel $13/11$. P. $2/14$. V. $1/3/1$. A. $7/9$ vel $7/10$. C. 17 et lat. brev.

Synon. *Siganus doliatus* Cuv. Règn. anim. II p. 223 Guérin Iconogr. R. Anim. Poiss. tab. 35 fig. 1.

Sidjan cerclé Cuv. Règn. anim. II p. 223.

Amphacanthé cerclé CV. Poiss. X p. 96.

Habit. Ternate, in mari.

Longitudo speciminis unici'''.

Aanm. *Amphacanthus doliatus* CV. leeft ook bij Boeroe, Timor en Vanicolo. Ternate is tot nog toe de eenige plaats van waar ik deze soort ontvangen heb. De aangehaalde afbeeldingen laten weinig te wenschen over.

Amphacanthus cyanotaenia Blkr.

Amphacanth. corpore oblongo compresso, altitudine $3\frac{1}{2}$ circiter in ejus longitudine, latitudine 3 circiter in ejus altitudine; capite acuto $4\frac{3}{4}$ circiter in longitudine corporis, longiore quam alto; linea rostro-dorsali capite declivi convexiuscula; linea rostro-pectoralis thorace convexa; oculis diametro $3\frac{1}{2}$ circiter in longitudine capitis; orbita antice elevata scabra; osse suborbitali angulo oris oculi diametro vix humiliore; maxilla superiore longe ante oculum desinente; operculo, praeoperculo et osse humerali striatis; squamis parvis bene conspicuis; pinna dorsali partem spinosam inter et radiosam vix incisa, spinis medio-cribibus mediis ceteris paulo longioribus, 1^a tantum spina media duplo circiter brevior, parte radiosa parte spinosa altiore angulata corpore plus duplo humiliore; pectoralibus obtusis capite brevioribus; ventralibus pectoralibus brevioribus; anali spinis medio-cribibus mediis posticis non vel vix longioribus, parte radiosa obtusa rotundata dorsali radiosa humiliore; caudali profunde emarginata lobis acutis 4 circiter in longitudine capitis; colore corpore dorso fusco-aurantiaco, lateribus caudaque aurantiaco, ventre margaritaceo-roseo guttis aurantiacis; lateribus antice vittis 6 p. m. coeruleis transversis undulatis, corpore postice vittis pluribus longitudinalibus coeruleis ex parte interruptis et antice ansis cum vitta transversa posteriore unitis; capite rostro olivaceo-roseo operculis aurantiaco et roseo nebulato; fascia lata nuchae-oculo-inframaxillari profunde fusca; pinnis membrana margaritaceae radii aurantiacis; dorsali et anali spinosis membrana aurantiaco nebulatis.

B. 5. D. 1 procnmb. + $13/10$ vel $13/11$. P. $2/14$. V. $1/3/1$. A. $7/9$ vel $7/10$. C. 17 vel 19 et lat. brev.

Habit. Ternate, Amboina, in mari.

Longitudo speciminis unici 241'''.

Aanm. *Amphacanthus cyanotaenia* Blkr. laat zich gemakkelijk onderkennen aan de dwarsche en overlangsche blaauwe bandjes, waarmede rug en zijden geteekend zijn, aan den spitsen kop, bruinen nek- oog-onderkaaksband enz. Mijn voorwerp ontving ik van Amboina. Uit eene in mijn bezit zijnde teekening, te Ternate vervaardigd onder het opzigt van het voormalige lid der natuurkundige commissie in Nederlandsch Indië FORSTEN, blijkt mij, dat deze soort ook bij Ternate leeft.

SCAROÏDEI.

Scarus Quoyi CV. Poiss. XIV p. 203.

Scar. corpore oblongo compresso, altitudine $3\frac{3}{4}$ circiter in ejus longitudine, latitudine $2\frac{1}{4}$ circiter in ejus altitudine; capite $3\frac{3}{4}$ circiter in longitudine corporis paulo longiore quam alto; vertice elevato; linea rostradorsali ubique convexa; oculis diametro $6\frac{1}{2}$ circiter in longitudine capitis; rostro convexo oculo plus duplo longiore; naribus rotundis parvis $1'''$ non majoribus; maxillis roseis superficie glabris, margine crenulatis, superiore angulo oris dentibus 2 vel 1 extrorsum spectantibus; labio superiore maxillae superioris dimidium basale tantum, labio inferiore maxillae inferioris basin tantum tegentibus; squamis lateribus 22 in serie longitudinali; linea laterali leviter ramosa; pinna dorsali spinis flexilibus corpore plus triplo humilioribus; pinnis pectoralibus acutis $1\frac{1}{2}$ circiter, ventralibus acutis $1\frac{3}{4}$ circiter in longitudine capitis; caudali parum emarginata 5 et paulo in longitudine corporis; colore corpore viridi marginibus squamarum rubro; capite superne rostroque viridi inferne rubescente; labiis coeruleis rubro limbatis; genis macula magna subquadrata viridi ab angulo oris usque ad marginem operculi posteriorem extensa coeruleo et rubro marginata; pinna dorsali rubra lata coeruleo marginata, medio fascia longitudinali viridi; pectorali viridi-flava margine superiore coerulea, radiis fissis 2^a, 3^a et 4^a maxima parte carmosinis; ventralibus rubris antice coeruleo marginatis; anali tricolore dimidio basali flava, dimidio libero roseo-violascente vel coerulea, medio fascia longitudinali carmosina; caudali viridi-flava radiis externis coeruleis radiis subexternis rubris.

B. 5. D. 9/10 vel 9/11. P. 2/13. V. 1/5. A. 3/9 vel 3/10. C. 13 et lat. brev.

Synon. *Scare de Quoy* CV. Poiss. XIV p. 203.

Habit. Ternate, in mari.

Longitudo speciminis uniei 295'''.

Aanm. Deze soort staat in verwantschap tusschen *Scarus Blochii* CV. (*Scarus chrysopomus* Blkr.) en *Scarus Troschelii* Blkr.. Zij is voornamelijk herkenbaar aan de groote overal scherp met rood en blaauw begrensde vlek der wangen, die nabij den bekhoek in twee banden overgaat, waarvan de voorste de onderlip bedekt en de achterste naar de kin afdaalt doch de middellijn der kin niet bereikt, welke ingenomen wordt door een achterwaarts afgaand verlengsel van den lipband.

De bovenstaande beschrijving beantwoordt in het wezenlijke zeer goed aan de aangehaalde, waarin echter geene melding gemaakt wordt van den groenen rugvin- en rooden aarsvinband, terwijl er sprake is van ligte bijzonderheden der kleurteekening, welke ik bij mijn specimen niet kan waarnemen. De onderkaak heeft volgens den heer VALENCIENNES soms 1 of 2 hoektanden even als de bovenkaak. De soort was tot nog toe slechts van Nieuw-Ierland bekend.

FISTULARES.

POLYPTERICHTHYS BLKR.

Corpus elongatum, compressum, squamosum; caput alepidotum; rostrum compressum. Pinnae dorsales 2, anterior spinosa ex pinnulis pluribus spuriiis composita. Dentes infra-maxillares, vomerini, palatini. Maxilla inferior antice cirro carnosus. Membrana branchiostega radiis 4.

Aanm. Dit geslacht is het naaste verwant aan *Aulostoma* Lacép. van hetwelk het verschilt door zijn onderkaaks-, ploegbeens- en gehemelte-tanden en door den vleezigen voeldraad aan de kin. POLYPTERICHTHYS valt wel binnen de grenzen van *Aulostoma*, zoo als dit geus door LACÉPÈDE is opgesteld (Poiss. V p. 356), doch daarin is spraak noch van tanden in den bek, noch van den kindraad, welke bij *Aulostoma chinense* niet aanwezig zijn. Ook de afbeelding van *Aulostoma maculatum* Valenci. van St. Domingo in de prachttuitgave van CUVIER's Règne animal (Poiss. tab. 92 fig. 2) laat geen' kindraad waarnemen. Volgens CUVIER zijn bij *Aulostoma* de kaken zonder tanden.

Polijpterichthijs Valentini Blkr.

Polypterichth. corpore elongato compresso, altitudine 14 circiter in ejus longitudine, latitudine $1\frac{1}{2}$ circiter in ejus altitudine; capite $3\frac{1}{2}$ circiter in longitudine corporis; altitudine capitis 5 fere, latitudine 9 circiter in ejus longitudine; linea rostro-frontali concava; oculis diametro $12\frac{1}{2}$ circiter in longitudine capitis, 3 circiter in capitis parte postoculari; rostro plus

quam $\frac{3}{4}$ capitis longitudinis efficiente, 5 fere in longitudine corporis, maxime compresso, medio triplo circiter altiore quam lato; maxilla inferiore superiore longiore mento cirro carnoso oculi diametro non longiore; vertice nuchaque rugosis; dentibus maxilla superiore inconspicuis, maxilla inferiore, vomere ossibusque palatinis minimis conspicuis, vomerinis in thurram elongatam, palatinis in thurram gracilem brevem dispositis; praeoperculo valde obtusangulo, suboperculo magno subquadrato et operculo suboperculo multo minore striis valde conspicuis; squamis capite nullis, lateribus etenoides 220 p. m. in serie longitudinali; linea laterali vix curvata; pinna dorsali spinosa ex pinnulis 11 spuriis distantibus composita, singulis pinnulis spina gracili oculo non longiore flexili membranifera; dorsali radiosa post initium analis incipiente, corpore humiliorre, angulata, paulo emarginata, anali breviorre; pectoralibus latis obtusis subflabelliformibus, capitis parte postoculari multo brevioribus; ventralibus triangularibus pectoralibus non longioribus anali magis quam pectoralibus approximatis; anali angulata leviter emarginata dorsali radiosa non altiore; caudali rhomboidea obtusa convexa capitis parte postoculari paulo breviorre; corpore violaceo-fusco inferne fuscescente-grisco, fasciis 5 longitudinalibus roseis; capite violaceo-fusco suboperculo fasciis 2 longitudinalibus roseis; pinnis fuscescente-rubris, ventralibus basi, dorsali et anali basi et margine anteriore profunde fuscis; caudali margine superiore et inferiore macula profunde fusca.

B. 4. D. 11 spur. - 4 simpl. + 4 fiss. + 22 simpl. P. 17 omn. simpl.

V. 6 omn. fiss. A. 4 simpl. + 5 fiss. + 22 simpl. C. 12 fiss. et lat. brev.

Synon. *Ikan Djoelong-djoelong* Valent. Ind. Amb. III p. 502 fig. 494.

Joulong Joulong Renard Poiss. Mol. I tab. 3 fig. 18.

Habit. Ternate, in mari.

Longitudo speciminis unici 399'''.

Aann. Deze soort is reeds door VALENTIJN en RENARD zeer herkenbaar afgebeeld en door BLOCH en LACÉPÈDE met *Aulostoma chinensis* verward, welke echter blijkbaar eene geheel andere soort is, vooral volgens de beschrijving en afbeelding van BLOCH. De *Peniop pandjang* van VALENTIJN (Ind. Amb. III p. 448 fig. 323) stelt waarschijnlijk eene andere soort voor van hetzelfde geslacht.

CLUPEOÏDEI.

Harengula moluccensis Blkr.

Hareng. corpore oblongo compresso, altitudine $4\frac{2}{3}$ ad $4\frac{1}{2}$ in ejus lon-

gitudine, latitudine 2 circiter in ejus altitudine; capite acutiuseculo $4\frac{2}{3}$ ad 5 in longitudine corporis, longiore quam alto; oculis diametro 3 ad $3\frac{1}{2}$ in longitudine capitis; ore antico; rostro oculo non vel vix brevior; linea rostro-frontali declivi rectiusecula; vertice utroque latere striis 3 ad 4; maxilla superiore sub pupilla desinente, postice denticulis vix conspicuis; maxilla inferiore paulo prominente, symphysi denticulis scabra; dentibus palatinis et pterijgoïdeis utroque latere in vittam oblongam gracilem dispositis; vomere edentulo; lingua radice tantum denticulata; genis operculisque venosis; lineis dorsali et ventrali rotundatis, ventrali dorsali paulo convexiore; squamis transversim tri- ad septem-striatis, lateribus 40 p. m. in serie longitudinali; ventre obtuse cultrato scutis 30 p. m. postice dentatis serrato; pinna dorsali postice in anteriore dimidio corporis sita, media tertia parte ventralibus opposita, acuta, non emarginata, corpore minus duplo humiliore; pectoralibus acutis 7 ad $6\frac{1}{2}$, ventralibus acutis 11 ad $9\frac{1}{2}$, caudali lobis acutis $4\frac{3}{4}$ ad $4\frac{1}{2}$ in longitudine corporis; anali humili dorsali vix vel paulo brevior corpore plus quadruplo humiliore; colore corpore superne coerulescente-viridi inferne argenteo; rostro fusco; pinnis flavescente-hijalinis, caudali leviter violascente.

B. 6. D. 17 ad 19. P. 14 vel 15. V. $1/7$. A. 17 vel 18. C. 17 et lat. brev.

Habit. Ternate, Amboina in mari. Ceram in aquis fluvio-marinis.

Longitudo 4 speciminum 110" ad 128."

Aanm. Deze soort is herkenbaar aan haar slank ligchaam, regt profiel, aan de afwezigheid van band- of vlekteekening, aan de plaatsing der buikvinnen tegen over het midden der rugvin, aan hare 30 buikschilden, aan hare 40 schubben op eene overlansche rei enz. Zij schijnt na verwant te zijn aan *Harengula abbreviata* CV. (Pois. XX p. 215) van Nieuw-Holland, welke echter volgens de korte beschrijving van den heer VALENCIENNES ranker van ligchaam en korter van kop zou zijn.

Scripti Batavia Calendis Augusti MDCCCLIII.